

***De oehoe Bubo bubo
In Nederland en
het Duitse laagland.***

in 2008

Gejo Wassink

De Oehoe *Bubo bubo* in Nederland en het Duitse laagland in 2008

Jaarverslag 2008

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Methode.....	3
Resultaten	4
Aantallen in Nederland.....	4
Aantallen in Achterhoek en Munsterland.....	4
Aantallen in Niedersachsen	5
Eieren	5
Jongen.....	5
Mislukte broedsels.....	6
Meetresultaten	9
Dode oehoes	11
Waarnemingen buiten de bekende broedplaatsen	12
Geringde oehoes.....	12
Oehoe Jo.....	13
Dankwoord.....	14
Nederlandse literatuur betreffende de oehoe.....	15

Foto 1. Volwassen oehoe met minimaal 4 jongen in de buurt. (Munsterland). Gejo Wassink

Inleiding

In 2008 is wederom intensief gespeurd naar oehoes in Nederland en het Duitse laagland van Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen. Verschillende jonge oehoes zijn ook weer gewogen en gemeten. Met de verkregen gegevens ontwikkelen we groeicurven.

Voor het eerst in de geschiedenis zijn dit jaar in Nederland jonge oehoes geringd. In totaal ging het om 5 jonge uilen die nu een Nederlandse ring dragen. Ook voor Niedersachsen is een ringvergunning afgegeven en op deze manier krijgt het Nederlands-Duitse onderzoek steeds meer gestalte.

Verder zijn twee jonge oehoes uitgerust met satellietzenders ten einde iets te weten te komen over de dispersie en een eventuele voorkeur voor landschapsstructuren.

Methode

De onderzoeksmethode is gelijk aan die van voorgaande jaren. Globaal komt het er op neer dat van te voren bepaalde objecten werden onderzocht. In het Duitse laagland ter hoogte van Gelderland (ruim 2000 km²) ging het vooral om zandgroeves die intensief werden afgespeurd op sporen van oehoes. Er is dus Absoluut geen sprake van vlakdekkend onderzoek. De enorme bosgebieden van het Duitse laagland onderzoeken is onbegonnen werk. Het leggen van contacten met boswachters en jagers is onze enige mogelijkheid om een beetje grip te krijgen op die bossen. Wel zijn delen van bosgebieden onderzocht als we in de gebruikelijke groeven geen sporen meer vonden. In 3 gebieden zijn oehoes vastgesteld in normale bosgebieden zonder de aanwezigheid van een groeve in de buurt. Deze territoria hebben we echter ontdekt doordat terreinbeheerders of ornithologen ons attent maakten op oehoesporen. Het moge duidelijk zijn dat we geen idee hebben hoeveel oehoes er daadwerkelijk hebben gebroed in het Duitse laagland. Achteraf bleek dat we ook in 2007 al enkele broedgevallen hadden gemist. De gegevens in dit verslag geven dus alleen een indicatie van wat er gaande is vlak over de grens in Duitsland.

Doordat we steeds meer bekendheid krijgen in het gebied verwacht ik dat we de komende jaren meer meldingen van territoria uit bosgebieden zullen krijgen.

Resultaten

Aantallen in Nederland

Voor Nederland is er nog weinig nieuws te melden als het gaat om het aantal vastgestelde territoria. Binnen onze landsgrenzen hebben we in 5 gebieden oehoes vastgesteld. Hierbij hoort wel de kanttekening dat de Oehoe van Eindhoven niet is meegerekend. Deze uil 'woont' al voor het derde jaar in de omgeving van Eindhoven, en riep ook dit jaar weer in februari en onlangs in november. Daardoor is het puur volgens de regeltjes een bezet territorium. (Territoriumgedrag zoals Baltsroep, agressie, dreigvlucht, op dezelfde plaats op ten minste twee dagen die meer dan een week uit elkaar liggen). Maar we weten eigenlijk wel zeker dat het een dier is dat uit gevangenschap is ontsnapt. Maar goed..... hij redt zich prima en doet dus zijn best een partner aan te lokken (gezien de foto's denk ik aan een roepend mannetje op een balkon van een flat). Overigens is er in Eindhoven nog een tamme oehoe ontsnapt. Deze oehoe "Terra" genaamd is weer gevangen.

Verder moet genoemd worden dat het bekende territorium van de Achterhoek wel was bezet, maar zonder broedresultaat. In de winter vonden we hier een dood adult mannetje. De vrouwtjesoehoe is daarna in het gebied en de wijde omgeving gebleven en heeft ook herhaalde malen hele avonden geroepen. In november 2008 zijn hier weer twee oehoes gehoord.

In Limburg werd op 18-7-2007 een dood volwassen ex. in de buurt van een broedplek gevonden en later ook nog een dood jong. In 2008 werd er op deze locatie niet gebroed, maar was wel 1 ex. aanwezig. Dit is wel meegerekend in bovengenoemde 5 territoria.

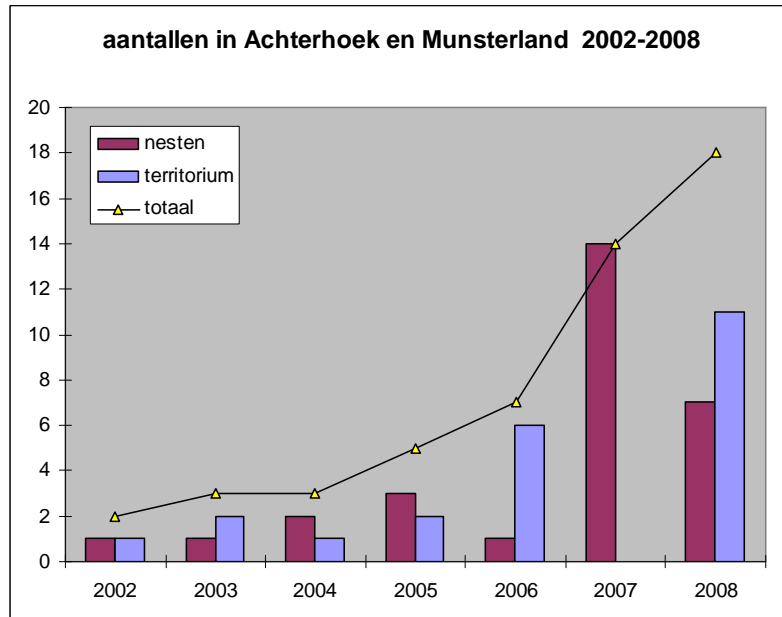
Binnen onze landsgrenzen vonden we 3 broedgevallen. In Limburg werden op twee plaatsen jongen grootgebracht en in Gelderland op 1 plek.

Tot slot noem ik nog het broedgeval net enkele meters over onze landsgrenzen. Als we dit paar meerekenen, gaat het om 6 territoria waarvan 4 broedgevallen.

Aantallen in Achterhoek en Munsterland

In het gebied van de Achterhoek en het aangrenzende Munsterland (ruim 2000 km²) vonden we 18 bezette oehoegebieden (2007 was 14). Er bleven in 2008 twee territoria onbezet. Ook al is het goed denkbaar dat deze oehoes zich gevestigd hebben in grote bosgebieden vlakbij, wij vonden in ieder geval geen enkel spoor meer in de bekende gebieden en de aangrenzende bosranden. Hier staat tegenover dat er ook in 6 nieuwe gebieden oehoes werden vastgesteld. In totaal dus een toename van 4 territoria (28%). Dat klinkt positief, maar helaas vonden we juist dit jaar veel minder nesten dan in 2007. Het afgelopen jaar hebben we veel intensiever gezocht, maar slechts 7 nesten kunnen lokaliseren. In 2007 vonden we nog 14 nesten in hetzelfde gebied. In 2 broedgebieden werden in de wintermaanden dode oehoes gevonden. In de Achterhoek betrof het zeker een adult mannetje en bij een naburig Duits paar was dat een vrouwtje waarvan de leeftijd niet kon worden vastgesteld. De dood van volwassen exemplaren in deze twee gebieden kan een verklaring zijn voor het ontbreken van een nest.

In de andere gebieden, waar voorheen in groeves werd gebroed, troffen we nog wel oehoesporen aan. Nesten werden echter niet gevonden, ook niet in de bosranden. Het is denkbaar dat de uilen in dergelijke gevallen roofvogelnesten hebben bezet die dieper in de enorme boscomplexen waren gesitueerd.

Grafiek 1. Aantal nesten en territoria in het gebied Achterhoek-Munster-Dortmund-Wesel.

Aantallen in Niedersachsen

In Niedersachsen is vorig jaar door Nederlandse onderzoekers (Hans Hasper, Roelof Speelman) een populatie oehoes ontdekt ten Noorden van Osnabruck (dus buiten het Teutoburgerwald). In 2008 werden hier 12 territoria vastgesteld (8 in 2007). Ook hier is sprake van een toename. Met name in dit gebied zijn jonge oehoes herhaalde malen gemeten en gewogen. Van 4 nesten zijn de jongen door Gejo Wassink in samenwerking met Hans Hasper, Roelof en Richard Speelman geringd.

Eieren

In 2008 is van 10 nesten het exacte aantal eieren bekend geworden. Er werden 28 eieren gelegd, een gemiddelde van 2,8 per nest. Vorig jaar waren er ook 2,8 eieren per legsel. Van 13 nesten is het broedbegin berekend. Bij deze nesten zijn de jongen gemeten, of er werden jongen aangetroffen van slechts enkele dagen oud. Het gemiddelde broedbegin was 8 maart (spreiding 14 feb.- 16 apr.). Vorig jaar was dat 4 maart. In beide jaren werd het gemiddelde wat omhoog gehaald doordat er erg late broedgevallen (waarschijnlijk 2de broedsels) tussen zaten.

Jongen

Zoals gezegd vonden we in het Munsterland veel minder nesten dan in 2007. Het is echter denkbaar dat verschillende oehoeparen die voorheen in groeves broedden, nu hun heil hadden gezocht in de grote aangrenzende bosgebieden. Er werden dan nog wel sporen in de zandgroeven aangetroffen, maar mogelijk zijn nesten in het bos gewoon niet gevonden. In totaal lokaliseerden we slechts 19 nesten in West Duitsland, Nederland en een stukje België. Vorig jaar waren dat er nog 26.

Per geslaagd broedgeval waren er in 2008 2,6 jongen (n=14). Dat is hoger dan vorig jaar. Overigens werden in de meeste onderzoeksjaren 2,2 of 2,3 jongen per geslaagd broedsel vastgesteld, behalve in 2005. Toen berekenden we 2,9 jongen bij 8 geslaagde broedsels.

Rekenen we de mislukte broedsels ook mee, dan waren er in 2008 1,9 jongen per aangevangen broedsel (n=19). In 2007 waren dat er 2,0.

Berekenen we ook het aantal jongen per vastgesteld territorium, dan was 2008 het slechtste jaar tot nu toe met 0,9 jongen per gebied. Zoals al eerder vermeld wordt dit veroorzaakt door het feit dat we in 15 gebieden geen nest konden vinden. In voorgaande jaren lag het gemiddelde aantal jongen per territorium steeds tussen de 1,3 en 1,8.

Foto 2. In dit nest zitten minimaal 4 maar misschien wel 5 jonge oehoes. Van 4 exemplaren is de kop te zien, maar mogelijk ligt aan de rechterkant een 5de pul.

Mislukte broedsels

In totaal mislukten 5 nesten (26,3%); 4 in de broedperiode en 1 in de pullenfase. Bij een nest in Niedersachsen waren gaten gedrukt in de eieren. Het is niet ondenkbaar dat de vrouwtjesoehoe een zogenaamde 'lipring' droeg en daarmee de eieren zelf kapot heeft gedrukt. Dit is al eerder vastgesteld in Duitsland en dergelijke ringen worden dan ook niet meer gebruikt. Bij 3 andere nesten is waarschijnlijk sprake geweest van menselijke verstoring (wandelaars met loslopende hond, mountainbikers). Bij 1 nest troffen we 1 jong aan op een oud roofvogelnest. Dit nest viel met donsjong en al naar beneden. Later vonden we de resten van een dood jong dat volledig uitgegroeid was. Kennelijk is het jong nog lange tijd gevoerd door de ouders, maar is er uiteindelijk toch iets misgegaan. Er lag een veer bij de ingang van een naburig vossenhol, maar of de vos het levende uilskuiken heeft gegrepen durf ik te betwijfelen. Alle veren waren wel afgebeten.

Foto 3. Een kind (met rood jasje) klimt richting oehoenest dat al eerder door menselijke verstering is mislukt.

Verzamelde gegevens: Nederland, Belgie(grensgebied), Munster, Weser-Ems, Dusseldorf, Uelsen								
Provincie	code	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gelderland	aho1	3	3	2	3	3	3	0
Gelderland	aho2						2	3
Belgie	bel1	1	1			1	2	
Belgie	bel2				2			
Belgie	bel3	0	1	1	1	1	4	2
Munster	bor1						m	0
Munster	bor2						3	0
Munster	bor3							0
Munster	bot1						m(1)	
Munster	bot2					0		
Munster	coe1				0	3	2	0
Munster	coe2					2	2	0
Munster	coe3						2	m
Munster	coe4	1	0	0	0	0	4	4
Munster	coe5					0	2	0
N-Brabant	ein1					0	0	0
Uelsen	gra1		3		0	3	0	0
Uelsen	gra2						0	
Munster	kle1				0			
Limburg	lim1	4	0	3	4	2	2	2
Limburg	lim2	2	3	3		3	3	
Limburg	lim3			2	3	0	3	2
Limburg	lim4			3	4	2	1	3
Limburg	lim5			0	0			
Limburg	lim6				3			0
Limburg	lim7			0				
Weser-Ems	osn1							m
Weser-Ems	osn10						m	m
Weser-Ems	osn13						1	2
Weser-Ems	osn14							0
Weser-Ems	osn15							0
Weser-Ems	osn3						2	2
Weser-Ems	osn5							3
Weser-Ems	osn6						2	3
Weser-Ems	osn7						m	0
Weser-Ems	osn8						0	2
Weser-Ems	osn9							0
Munster	re1		0	2	3	0	3	m
Munster	re2						m(2)	
Munster	re4						2	0
Munster	re5							1
Munster	re6							0
Munster	re7							2
Dusseldorf	wes1						2	m(1)
Dusseldorf	wes3		nieuw, niet in berekening opgenomen					0
Munster	coe6		nieuw, niet in berekening opgenomen					0
aantal ter.		6	8	10	13	15	29	36
nesten (pul bekend)		5	5	7	8	9	22	14
jongen		11	11	16	23	20	50	32
gem. per territorium		1,8	1,4	1,6	1,8	1,3	1,7	0,9
gem. per gesl. Brsl.		2,2	2,2	2,3	2,9	2,2	2,3	2,3

Tabel 1. Maximum aantal pullen per territorium per jaar. Een '0' duidt op een bezet territorium zonder dat jongen zijn gevonden. Een 'm' betreft een mislukt broedsel in de eifase en m(1) is mislukt in de jongenfase (getal=aantal uitgekomen jongen).

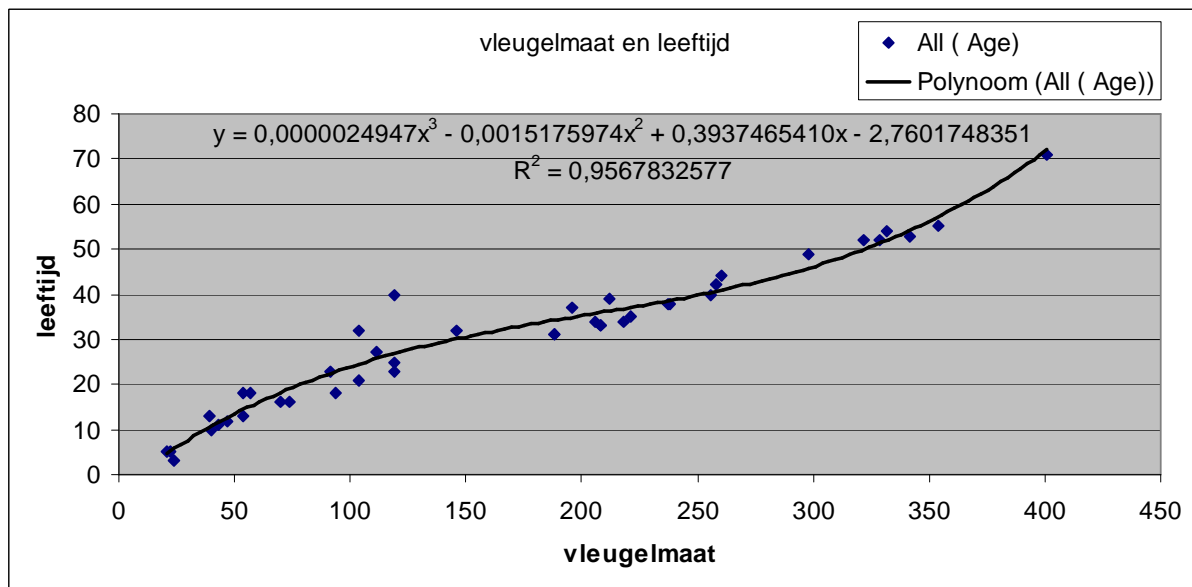

Meetresultaten

In 2007 en 2008 zijn 61 metingen verricht aan totaal 31 verschillende jonge oehoes. Sommige jongen werden 3 keer gemeten binnen een broedseizoen.

Van 42 bruikbare metingen is de leeftijd op ongeveer een dag nauwkeurig bekend geworden. Van de jongen zijn vleugelmaat en gewicht gemeten. Op grond van deze gegevens hebben we grafiek 2 kunnen vervaardigen. (met ondersteuning door Willem van Manen).

Op basis van de verkregen formule (grafiek 2) hebben we middels berekening hiaten in de groeitabel kunnen opvullen.

Grafiek 2. Leeftijden (tot op een dag nauwkeurig) en bijbehorende vleugelmaten.

Het geslacht van de jongen in de groeitabel is bepaald op basis van gewicht en betreft dus een aanname.

Het gewicht van volwassen Oehoes in deze regio is ongeveer 1900 g voor mannen en 2550 g voor vrouwen. Daarbij is het gewicht van het volwassen mannetje ongeveer 75% van dat van het vrouwtje.

Bij onze jongen begonnen de gewichtscurves van mannen en vrouwen rond dag 10 te divergeren. Rond dag 10 hadden mannen een gewicht dat 86% van dat van de vrouwen bedroeg. Rond dag 20,30 en 70 was dat 83%. Vermoedelijk zijn de jongen vanaf dag 24 (vleugellengte 100) redelijk betrouwbaar te sexen, maar meer gegevens zijn wenselijk.

In de tabel zitten nu nog een aantal vreemde opeenvolgingen. Dat zal te maken kunnen hebben met extreem zware en extreem lichte exemplaren. Als we de komende jaren meer metingen verrichten wordt de tabel uiteraard steeds betrouwbaarder.

VLEUGELLENGTE (MM)					GEWICHT (g)					
dag	mannetje		vrouwtje		mannetje			vrouwtje		
	x	SPR N	x	SPR N	x	SPR N	x	SPR N		
3	24	0 1	24	0 1	62	0 1	71	0 1		
4	?	?	?	?	?	?	?	?		
5	?	?	21,5	21-22 2	?	?	65	61-69 2		
6	?	?	?	?	?	?	?	?		
7	28	0 b	28	0 b	46	0 b	53	0 b		
8	30	0 b	30	0 b	89	0 b	104	0 b		
9	35	0 b	35	0 b	184	0 b	219	0 b		
10	40	0 1	37	0 b	180	0 1	260	0 b		
11	40	0 b	40	0 b	266	0 b	318	0 b		
12	45	0 b	45	43-47 2	339	0 b	285	260-310 2		
13	39	0 1	50	0 b	243	0 1	483	0 b		
14	52	0 b	54	0 1	428	0 b	380	0 1		
15	55	0 b	55	0 b	463	0 b	555	0 b		
16	74	0 1	70	0 1	590	0 1	665	0 1		
17	65	0 b	65	0 b	566	0 b	679	0 b		
18	70	0 b	70	0 b	612	0 b	734	0 b		
19	75	0 b	75	0 b	654	0 b	785	0 b		
20	80	0 b	80	0 b	694	0 b	833	0 b		
21	85	0 b	104	0 1	732	0 b	950	0 1		
22	90	0 b	90	0 b	767	0 b	920	0 b		
23	91	0 1	119	0 1	775	0 1	1000	0 1		
24	100	0 b	100	0 b	832	0 b	999	0 b		
25	105	0 b	119	0 1	862	0 b	1240	0 1		
26	110	0 b	110	0 b	891	0 b	1070	0 b		
27	111	0 1	120	0 b	1000	0 1	1134	0 b		
28	125	0 b	125	0 b	970	0 b	1165	0 b		
29	135	0 b	135	0 b	1017	0 b	1222	0 b		
30	145	0 b	145	0 b	1061	0 b	1275	0 b		
31	188	0 1	150	0 b	1260	0 1	1300	0 b		
32	160	0 b	144	141-146 2	1122	0 b	1150	1120-11-80 2		
33	175	0 b	208	0 1	1177	0 b	1583	0 1		
34	218	0 1	205	0 1	1364	0 1	1470	0 1		
35	221	0 1	200	0 b	1405	0 1	1514	0 b		
36	314	0 1	307	286-308 2	1358	0 1	1582	1454-1670 2		
37	196	0 1	221	0 1	920	0 1	1606	0 1		
38	237	0 1	238	0 1	1326	0 1	1727	0 1		
39	240	0 b	212	0 1	1372	0 b	1520	0 1		
40	256	0 1	256	0 1	1397	0 1	1740	0 1		
41	260	0 b	260	0 b	1421	0 b	1708	0 b		
42	258	0 1	270	0 b	1640	0 1	1737	0 b		
43	275	0 b	275	0 b	1456	0 b	1750	0 b		
44	268	0 1	285	0 b	1440	0 1	1777	0 b		
45	290	0 b	290	0 b	1489	0 b	1790	0 b		
46	300	0 1	300	0 b	1615	0 1	1815	0 b		
47	305	0 b	305	0 b	1520	0 b	1827	0 b		
48	312	0 1	310	0 b	1370	0 1	1839	0 b		
49	298	0 1	315	0 b	1445	0 1	1851	0 b		
50	320	0 b	320	0 b	1550	0 b	1863	0 b		
51	325	0 b	325	0 b	1559	0 b	1874	0 b		
52	322	0 1	329	0 1	1480	0 1	1840	0 1		
53	335	0 b	335	0 b	1578	0 b	1897	0 b		
54	332	0 1	342	0 1	1580	0 1	1857	0 1		
55	345	0 b	345	0 b	1596	0 b	1918	0 b		
56	350	0 b	350	0 b	1605	0 b	1929	0 b		
57	355	0 b	354	0 1	1614	0 b	2002	0 1		
58	357	0 b	357	0 b	1617	0 b	1944	0 b		
59	362	0 1	360	0 b	1634	0 1	1950	0 b		
60	363	0 1	363	0 1	1496	0 1	1989	0 1		
61	367	0 b	367	0 b	1634	0 b	1965	0 b		
62	370	0 b	370	0 b	1639	0 b	1970	0 b		
63	375	0 b	375	0 b	1648	0 b	1981	0 b		
64	377	0 b	377	0 b	1651	0 b	1985	0 b		
65	380	0 b	380	0 b	1657	0 b	1990	0 b		
66	385	0 b	385	0 b	1664	0 b	2000	0 b		
67	387	0 b	387	0 b	1667	0 b	2004	0 b		
68	390	0 b	390	0 b	1672	0 b	2010	0 b		
69	392	0 b	392	0 b	1675	0 b	2014	0 b		
70	395	0 b	395	0 b	1680	0 b	2019	0 b		
71	398	0 b	401	0 1	1684	0 b	2203	0 1		
72	400	0 b	400	0 b	1688	0 b	2047	0 b		

zwart (n=36): leeftijd exact bekend (door piepende eieren of pas uitgekomen jongen).

geel: geschatte leeftijd op basis van gemeten jongen. Maximale afwijking van 3 dg. t.o.v. berekende leeftijd.

rood: berekende leeftijd.

Tabel 2. Groeitabel in ontwikkeling, op basis van exacte- en berekende gegevens.

Dode oehoes

De laatste jaren worden steeds 3-5 dode of gewonde oehoes gevonden in Nederland of de beide studiegebieden over de grens (Munsterland en Neder-Saksen). In 10-16% van de territoria wordt jaarlijks een dode/gewonde uil aangetroffen. Op het totale aantal adulte en jonge oehoes van 2008 zou dat 4-8% van het aantal individuen betekenen.

Uiteraard praten we hier over de minimale sterfte, omdat de meeste dode oehoes waarschijnlijk niet gevonden worden.

In totaal gaat het om 38 exemplaren uit voornamelijk de periode 1980-2008.

De meeste exemplaren (10) werden dood gevonden zonder dat de oorzaak bekend is geworden. Op de tweede plaats staan de prikkeldraadslachtoffers (7), en vogels die met verkeer in aanraking kwamen (7). Verder werden verzwakte dieren gevonden (6), stroomslachtoffers (3), exemplaren met gebroken vleugels (2) en een verdronken, gewonde en geschoten vogel.

Dit jaar bevond zich onder de dode oehoes ook een door ons gezenderd exemplaar.

provincie	maand	jaar	man	vrouw	man/vrouw	pul	1kj	conditie	aard
Lim		1887				1		dood	verzwakt
Nhol		1973				1		dood	geschoten
Lim		1982				1		dood	verzwakt
OV	12	1984		1				dood	verkeer
Lim	10	1986				1		gewond	vleugel gebroken
Nbra		1988				1		dood	verdronken
Lim	12	1988				1		dood	verkeer
Lim		1989				1		gewond	verzwakt
OV		1992				1		dood	gevonden
Drenthe	3	1992		1				gewond	verkeer
Lim	10	1992				1		gewond	vleugel gebroken
Duitsland		1994				1		dood	stroomslachtoffer
Duitsland		1997				1		dood	stroomslachtoffer
Lim	6	1998				1		gewond	verkeer
Lim	9	1999					1	dood	prikkeldraad
Friesland	10	2000				1		dood	verkeer
Gr	10	2002				1		dood	prikkeldraad
Lim	9	2003	1					dood	gevonden
Lim	4	2003	1					dood	gevonden
OV	11	2003	1				1	dood	prikkeldraad
Duitsland		2003					1	gewond	gewond
Lim		2003	1					gewond	prikkeldraad
Lim	8	2004					1	verzwakt	verzwakt
Duitsland	2	2005	1					dood	stroomslachtoffer
Lim	11	2006				1		dood	gevonden
Lim	7	2006				1		dood	gevonden
Duitsland	8	2006				1		dood	prikkeldraad
Duitsland	10	2006	1					verzwakt	verzwakt
Lim	7	2007				1		dood	gevonden
Lim	7	2007				1		dood	gevonden
Belgie	12	2007				1		dood	prikkeldraad
Gld	9	2007				1		dood	verkeer
Gld	2	2008	1					dood	gevonden
Duitsland	6	2008				1		dood	gevonden
Gld	8	2008				1		dood	gevonden
Lim	11	2008				1		dood	trein
Duitsland		2008				1		gewond	prikkeldraad
Lim	11	2008				1		verzwakt	verzwakt

Tabel 3. Dode en gewonde oehoes in Nederland en vlak over de grens in Munsterland en Neder-Saksen.

Waarnemingen buiten de bekende broedplaatsen

Buiten de bekende broedplaatsen zijn 25 waarnemingen bekend geworden, waarvan 16 in Nederland. Opvallend was een roepend exemplaar (waarschijnlijk een vrouwtje) dat werd gehoord bij een voliëre met in gevangenschap gehouden oehoes ergens bij Genneep.

Verder werd met zekerheid een exemplaar gezien bij Alpen over de grens in Duitsland, bij Enschede, Helmond en Sittard. Bij Helmond werd in september en oktober 4 keer een oehoe gemeld. In 2006 zat daar langere tijd een ontsnapt exemplaar. Niet ver van deze waarnemingen werd ook bij Venray nog eens een oehoe gezien op een lantaarnpaal.

Een exemplaar in Limburg (Berg) kan betrekking hebben op een territorium elders in de provincie. Vlak over de grens van Overijssel vloog een oehoe in prikkeldraad.

zekerheid	plaats	provincie	dag	maand	jaar	omschrijving
prooien	Alfhausen	Duitsland	17	2	2008	12 houtduifresten en in braakbal 4 houtduif
prooien	Alfhausen	Duitsland	13	4	2008	15 verse prooiresten. Nest niet gevonden.
onzeker	Alpen	Duitsland	5	1	2008	Peschen (vogelopvang, bekend met oehoes) meldt oehoe.
prooien	Balkum	Duitsland	17	2	2008	1 oude plukrest houtduif en oude schijfplekken
prooien	Berge	Duitsland	17	2	2008	8 houtduifresten en in braakbal 1 houtduif.
onzeker	Hunxe	Duitsland	14	1	2008	Bewoners menen regelmatig oehoes te hebben gezien.
onzeker	Mehrhoog	Duitsland		9	2008	Iemand meldt enorme uil met pluimen bij zandzuigplassen.
zeker	Ochtrup	Duitsland			2008	Prikkeldraadslachtoffer is naar een vogelopvang gebracht. Details onbekend.
zeker	Plaggenschale	Duitsland	17	2	2008	1 ex (man ?) vliegt uit bos
onzeker	't harde	Gld	1	2	2008	Bewoners hoorden en zagen oehoe.
onzeker	Wolfheze	Gld	17	2	2008	vanuit de auto gezien.
zeker	Berg	Lim	21	3	2008	1 ex. Opvliegend
zeker	Genneep	Lim	15	3	2008	Wilde oehoe riep bij oehoes in gevangenschap.
zeker	midden Limb.	Lim	1	6	2008	Valkenier zag een oehoe (erg groot, ws wijffe) achtervolgd door kraai en buizerd.
onzeker	Venlo	Lim		8	2008	Roepende oehoe kwam af op oehoe in voliëre
onzeker	Venray	Lim		10	2008	In een dorpskern zit een enorme uil op lantaarnpaal
zeker	Meerssen	Lim		11	2008	Dode oehoe als treinslachtoffer
zeker	Eindhoven	Nbra		2	2008	Eind februari regelmatig roepend. In dec. 2008 nog steeds.
onzeker	Helmond	Nbra	17	9	2008	Obekenden melden oehoe op een internetforum.
onzeker	Helmond	Nbra	14	9	2008	Roepende oehoe op dak in helmond oost
zeker	Helmond	Nbra	8	10	2008	Door 6 personen (ornithologen) 10 min. lang gezien. Niet ver van de waarn. Van 17 sept.
onzeker	Helmond	Nbra	25	10	2008	Enorme uil vloog weg bij Mariapeel
zeker	Enschede	OV	6	10	2008	Oehoe op duif midden op de weg.
zeker	Overijssel West	OV			2008	Oehoe vliegt op medewerker van een camping af.
zeker	Zuid Holland	ZH	14	12	2008	Roepende oehoe door meerdere personen gemeld. In juli exemplaar ontsnapt.

Tabel 4. Waarnemingen buiten de bekende broedgebieden.

Geringde oehoes

In 2008 zijn er voor het eerst oehoes geringd in Nederland. In Gelderland ringde Gejo Wassink 3 nestjongen en in Limburg voorzag Jo Erkens nog eens 2 jongen van een ring. Ten Noorden van Osnabruck ringde Wassink nog eens 8 nestjongen, waarvan enkele meerdere keren terug werden gevangen. (zie ook hoofdstuk: 'Meetresultaten').

ringnumr	code	prov/eil	gezin	ringer	datum	leeftijd	vleugel	gewicht	tarsus	klplengte	klpbreedte	oogafstand (mm)	hp10 totaal	hp10 vlag	ap1 totaal	ap1 vlag
24341	osn3	Osnabruck		1052	25-05-2008	44	268	1440	105	94	63		114	65	161	104
24342	osn13	Osnabruck	24343	1052	25-05-2008	34	208	1583	95	93	61	41	46	22	97	63
24342	osn13	Osnabruck	24343	1052	08-06-2008	48		1720								
24342	osn13	Osnabruck	24343	1052	1-6-2008	41	256	1640								
24343	osn13	Osnabruck	24342	1052	08-06-2008	48										
24343	osn13	Osnabruck	24342	1052	1-6-2008	41	258	1740								
24343	osn13	Osnabruck	24342	1052	25-05-2008	34	221	1405	93	91	64	42	43	24	94	65
24344	osn8	Osnabruck	24348	1052	25-05-2008	23	119	1240	78	85	53	36				
24344	osn8	Osnabruck	24348	1052	08-06-2008	37	212	1520								
24345	osn5	Osnabruck	24346	1052	8-06-2008	29	146	1180								
24346	osn5	Osnabruck	24346	1052	8-06-2008	26	111	1000								
24347	osn5	Osnabruck	24346	1052	8-06-2008	29	141	1120								
24348	osn8	Osnabruck	24344	1052	08-06-2008	36	196	920								
2500001	ahn2	gld	2500002	733	25-04-2008	34	218	1365	89	92	67	47	58	23	12	6
2500001	ahn2	gld	2500002	733	10-05-2008	49	298	1445	96	94	68	50	145	93	176	157
2500002	ahn2	gld	2500003	733	25-04-2008	34	205	1470	89	93	71	48	62	20	12	7
2500003	ahn2	gld	2500001	733	25-04-2008											
2500012	lim8	lim	2500020	J.E.	10-05-2008	51	357	2200		104	76	53	153		212	
2500020	lim8	lim	2500012	J.E.	10-05-2008	52	363	2210		105	75	54	155		221	

Tabel 5. Geringde oehoes door Nederlandse ringers (Jo Erkens en Gejo Wassink)

Oehoe Jo

In 2008 zijn 2 jonge oehoes voorzien van GPS-satellietzenders. Het jong in de Achterhoek is helaas overleden voordat hij het ouderlijke territorium echt heeft kunnen verlaten.

Het zenderjong uit Limburg verliet op 17 september het broedterritorium. Vanuit Zuid Limburg vloog ze eerst richting Neerbeek waar zich het huis van Jo Erkens bevindt. Jo Erkens is helaas vlak hiervoor overleden, maar heeft dit jong nog wel geringd. Daarna trok de uil naar Duitsland tot vlak onder Monchengladbach. Vervolgens vloog ze naar het Zuiden en kwam bij de bruinkoolgebieden terecht, vlakbij Neurath. Het ging nog verder Zuidelijk tot er een tussenstop werd gemaakt bij een groeve tussen Bedburg en Bergheim. Oehoe Jo bleef daar een week, maar keerde toen weer terug naar de bruinkoolfabriek bij Neurath. Nog een keer werd een uitstapje naar het Zuiden gemaakt en wel van zo'n 20 kilometer. Uiteindelijk keerde ze toch weer terug naar die fabriek bij Neurath, waar ze is gebleven totdat de zender na 26 november geen signalen meer doorgaf.

Foto 4. De reis van de gezenderde oehoe "Jo".

Dankwoord

Het woord van dank neemt dit keer een gehele pagina in beslag. Dat getuigt van het feit dat veel mensen de weg hebben gevonden om oehoezaken door te geven. Ook waarnemers die via waarnemingen.nl oehoes hebben gemeld zijn opgenomen in de lijst. Het is moeilijk om iedereen te bedanken zonder namen te vergeten. Mocht een naam er niet tussen staan, dan is de kans groot dat de bijbehorende melding niet is opgenomen in de database. In dat geval graag even bericht.

Speciaal is dank verschuldigd aan W.Hingmann en U. Holtschneider voor het intensieve speurwerk in het West-Duitse laagland over de grens. Hans Hasper en Roelof Speelman hebben veel werk verricht bij Drenthe en Overijssel over de grens.

Speciaal voor het GPS-onderzoek wil ik noemen: Firma Ankerpoort, Staatsbosbeheer (toestemming gebiedsbetreding), Provincie Limburg, Vogelbescherming Nederland (subsidieverstrekkers), Sovon en Vogelwerkgroep Zuidoost-Achterhoek.

Verder bedank ik alle andere waarnemers/ondersteuners:

Albers, Jan; Andeweg, Jan; Bahlo, Friedhelm; Bakhuizen, Jan Joost, Bakker, Garry; Benders, Mark;;Bertrands, Joachim; Borhem, Alwin; Bos, Bart; Bosch, Johan van 't; Bosman, Frank ;Bouts, Math; Bouwmeester, Han ; Brasse, Mark; Broere, Mathijs ; Bruijn, Bas de; Bruin, Ellen de; Busse, M.; Coenjaerts, Frank; Amiaens, Dries; De Vos, Vincent; De Waard, Eric; dhr. Deckx, Derwig, Rob; Diepen, Harry van; Dijk, Ricardo van; dhr. Dijnen van; Drift, Jyri van der; Drost, Arjen; Ebels, Enno; Egmond, Ton van; Endevoets, Bennie; Erens, Remar; Erfte-meier, Jan; Fijen, Thijs; Foekens,Erik; Frisch, Peter; Genuit, Reinder; Godijn, Niels; Grooters, Hans en Sonja; Grotens, Kyle; Gustings, Vincent; Haamberg, Bert; Haan, J. de; Habets, Jo; Hamers, Ad; Harskamp, Martin; Hartog, Jan; Hasper Hans, Heilman, Peter; Heisterkamp, Georg; Hell, Arjan; Hingmann ,Walter; Hoekstra, Carla; Hofmeester, Ronald; Hornman, Dio; Hospers, Marcel; Houten, Henry van; Hueben, Frans en Marga; Hulsbeek, Tonnie van de; Jacobs, Vivian; Jansen, Justin; Jansen, Toy; Jansman, H.; Jong, Albert de; Jong, Paul de; Jongmans, Levinus; Kapoen, Michel; Kessel, Teun van; Kieboom, Johan van den; Knolle, P e.a. ; Kok, Matthijs; Kolders, Ari; Kolders, Arie; Kwak, O. en Setton B.; Lamers, Geert; Lange, Bertus de; Laar, Hans van de; Lanjouw R.; Lebon, Michel; Leemreise, Pim; Leeuw, Wim de; Liefting, Jaap; Lieverdink, Han; Linden, Jaap van der; Linders, Theo; Louw, Sander ter; Luiten, Thomas; Luuk Punt; Maciej Sobieraj; Malzbender; Manen, Willem van; Mather, Noor; Meek H.; Meer van der, Jacques; Meerendonk, P. van; Meijerink, Jan; Meijninger, Peter; Mensink, Gerben; Meulmeester, Ies; Mingels, Jurgen; Molenaar, R.H.; Nagtegaal, Jeroen; Noorman, Bert; NVWA Amblasserwaard; Oosterhout, Hans van ; Oosterveen, Niek; Op den Dries, Johan; Oss, Marijn van; Ova, Arjan; Paul Evers en John Roemen; Peschen, Karl-Heinz; Peterse, Hans; Pim en Marianne; Pomp, Erik; Post, Henk; Pruiksma, Dick; Punt, Luuk; Quaden, Hans; Quaedackers, Wil; Rademaker, Jan; Reinder Genuit; Rijksen, Bram; Rogghe, Mark; Rolf Franz; Roos, Gabor; Savelkouls, Jos; Schalk, Martin van der; Scherp, Wil; Schilperoort, Sjaak; Schroder, M.; Schroder R.; Schwarz, Rudi; Sellinck, D.; Sijbers, Anton; Simons, Jan; Soer, Peter; Speelman, Roelof; Spelt, David; Steegh, Paul; Steverding, Martin; Sticker, Cor; Stronks, Jan; Thorsten, Thomas; Toor, Jaco van; Torenbeek, Bart; Troost, Gerard; Tunk Christian; Ubels, Bram; Uebelgunn, Hans-Peter; Veldt, Michel; Verbeek, Mariet; Verheul, Dylan; Verhoeven, Joost; Verpoort, William; Voesten, Rob; Verrips, Maarten; Vries, Hisko de; Vink, Aart ; Voesten, Rob; Vogelzang, Joost; Vos, Gretha; Voskamp, Paul; Vroomen, Huub; Wal van der, Anne; Wal, Anne van der; Walravens, Mark; Wamelink G.; Wassink , Gejo; dhr. Weegerink; Weele, J. van der; Wester, Remco; Wieland, Hennie; Wielen, Frank van der; Wierst, Sjoerd van; Wiggers, Dick; Wilschut, Rutger; Wind, Ron; Wytema, Steven; Zekhuis, Mark; Zevenbergen, Henk.

Nederlandse literatuur betreffende de oehoe

- Bengevoord J.** (2006). Een grote uil in een Winterswijkse eik. Gejo Wassink over de komst van de oehoe naar de Achterhoek. 30 jaar Vogelwerkgroep Zuidoost-Achterhoek 1974-2003: 69-74.
- Berg, Arnoud B van den** (1979). Oehoe (*Bubo bubo*) bij Den Helder. Dutch Birding Volume 01, no.1, blz.016-017
- Böhre, Paul** (2004). Oehoe blijft te zien in Zuid-Limburg. Grasduinen november 2004: 22-25.
- Bronckers R.J.C.** 1998. Wat staat er op het menu van de Oehoe in Maastricht? Natuurhistorisch Maandblad 87: 190-192.
- Bruijn, O. de** (1988). Ringvondst van een Oehoe (*Bubo bubo*) in Twente. Limosa Jaargang 61, afl.4, blz.190 (Korte bijdragen).
- Bijlsma R.G.** (2004). Oehoe, uil van Troje ? Vliegend Hert nr. 1, 2004 : 30-45.
- Damink, Hans** (2004). Biotoopgebruik van oehoes in groeven. Natuurhistorisch maandblad april 2004; Verborgene valleien, 101-104
- Dijksterhuis K.** (2008). Geruisloos verovert de oehoe Nederland. Vogels 04/08, blz. 31-36.
- Hingman W. & Wassink G.J.** (2005). Bald (schon ?) Brutvogel, Der Uhu im Grenzgebiet Niederrhein/ Niederlande. Naturspiegel3/2005, Heft 59 Juli-September, blz. 16-19.
- Jansen, Justin** 1997. Oehoes in Zuid-Limburg. Dutch Birding Volume 19, no.2, blz.094 (DB Actueel).
- Kieft, Eef N.** (1979). Herkomst van Amerikaanse Oehoe (*Bubo virginianus*) bij Velsen. Dutch Birding Volume 01, no.4, blz.112
- Klees A.A.H.** (1976). Oehoe als lokvogels voor de jacht. Het Vogeljaar Jaargang 24, nr.6, blz.329
- Otto, J.P.** (1976). Oehoe's? Vanellus Jaargang 29, no.3, blz.096-097
- Ouweneel, G.L.** (1970). Oehoes in Zweden. Het Vogeljaar Jaargang 18, nr.4, blz.313
- Palmen, Patrick & Justin Jansen** (1996). Oehoe in groeve 't Rooth. Dutch Birding Volume 18, no.2, blz.104 (DB Actueel).
- Redactie 'Het Vogeljaar'** (1972) Ook in Zweden worden oehoes uitgezet. Het Vogeljaar Jaargang 20, nr.4, blz.162 (Korte mededelingen)
- Redactie 'Het Vogeljaar'** (1974). Oehoes uit Artis worden uitgezet. Het Vogeljaar Jaargang 22, nr.4, blz.822
- Redactie 'Het Vogeljaar'** (1977). Oehoe gestolen. Het Vogeljaar Jaargang 25, nr.4, blz.191 (Korte mededelingen)
- Redactie 'Het Vogeljaar'** (1981). Oehoe van Den Helder geschoten. Het Vogeljaar Jaargang 29, nr.3, blz.156
- Redactie 'Het Vogeljaar'** (1983). Jonge Oehoes krijgen de vrijheid. Het Vogeljaar Jaargang 31, nr.1, blz.036 (Korte mededelingen).
- Redactie 'Het Vogeljaar'** (1991). Oehoe bij Arnhem. Dutch Birding Volume 13, no.3, blz.119-120 (DB Actueel).
- Schepers F.** (1989). Oehoe-waarnemingen in Limburg. Limburgse Vogels 0: 32.
- Schepers F.** (1997). Oehoe broedt succesvol in Zuid-Limburg. Limburgse Vogels 8: 83-84.
- Setton B.&Kwak O.** (2006). Oehoe. De Schrijverik jaargang 23, nr. 5 oktober 2006. 7-9.
- Steinhaus, Gerard H.** (1981) Oehoe van Den Helder geschoten in februari 1981. Dutch Birding Volume 03, no.2, blz.058
- Taapken, J.** (1972). In Wassenaar gekweekte oehoes in Zuid-Eifel uitgezet. Het Vogeljaar Jaargang 20, nr.3, blz.099 (Korte mededelingen)

- Van den Brink N.W. en Jansman A.H.** (2005). Verontreinigingen in Oehoes (*Bubo bubo*) uit Limburg en Twente, onverwacht verhoogde concentraties PCB's in oehoes uit Limburg. Wageningen, Alterra, Alterra-Rapport 1317.
- Velzen, J.A.P. van** (1981). Meer over Oehoe van Den Helder. Dutch Birding Volume 03, no.3, blz.100
- Voskamp P.** (2004). Opmars van Oehoes in Zuid-Limburg. Limburgse Vogels 14 : 1-8.
- Voskamp P.** (2005). Kerkuilen in prooiresten van oehoes in Nederlands Limburg. Kerkuilnieuws-nieuwsbrief kerkuilwerkgroep Vlaanderen 7de jaargang-nummer 1-2005. 27-30.
- Vossen, Paul** (1988). Oehoe in Zuid-Limburg in februari-maart 1988. Dutch Birding Volume 10, no.4, blz.187-188 (Mededelingen).
- Wassink G.J.** (2002). Prooidieren van de Oehoe in de Achterhoek. De Leunink 29/2-4, 2002: 28-58.
- Wassink G.J.** (2002). Determinatie Achterhoekse oehoe via e-mail. De Leunink 29/2-4, 2002: 58-70
- Wassink G.J.** (2003). Broedgeval van Oehoe *bubo bubo* op kunstnest. De Leunink 30/3&4, 2003: 83-92.
- Wassink G.J.** (2003). Eerste broedgeval van Oehoe *Bubo bubo* in de Achterhoek. Limosa 76/1, 2004: 1-10.
- Wassink G.J.** (2003). Tweede broedgeval van de Oehoe *bubo bubo* in de Achterhoek. Athene, nieuwsbrief STONE nr. 8, december 2003: 32-37.
- Wassink G.J.** (2004). Opmars van de Oehoe (*bubo bubo*) in Nederland, een langzaam proces. De Leunink 31/1, 2004: 3-13.
- Wassink G.J.** (2005). Is er een toekomst voor de Oehoe in Nederland ?. Uilen Nieuwsbrief jaargang 1 nummer 1, 2005. (Langere, officiële versie verschijnt in Natura).
- Wassink G.J.** (2005). De Oehoe *Bubo bubo* in het grensgebied van Nederland en Duitsland. Het Vogeljaar, jaargang 53 (4) 2005: 161-166.
- Wassink G.J.** (2006). Reuzenuil in mergelgroeves, is er een toekomst voor de oehoe in Nederland ? Natura, jaargang 103 no. 1., februari 2006.
- Wassink G.J.** (2006). Predatie van de Achterhoekse oehoes op meerkoeten. Het Vogeljaar, jaargang 54 (6) 2006: 251-256
- Wassink G.J. & Hingman W.** (2006). Der Uhu als Brutvogel im Grenzgebiet Münsterland-Niederlande. Naturzeit Nr.5 2006: 10-12 en tevens: De Leunink 33/1, 2006: 9-14
- Wassink G.J.** (2007). De Oehoe genomineerd voor de rode lijst. Athene nr. 12, april 2007: 69-72
- Wassink G.J.** (2007). Oehoe genomineerd voor de rode lijst. Uilen Nieuwsbrief 2007: 18-20
- Wassink, G.J.** (2008). Webcamobservaties bij Oehoes in de Eifel. Het Vogeljaar jaargang 56 (5) 2008: 208-215
- Wijngaarden-Bakker L.H. van.** (2007). Is er een verleden voor de Oehoe in Nederland ?. Uilen Nieuwsbrief 2007: 17-19
- IJzendoorn, Edward, J. van** (1979). Aanvullende gegevens over de Oehoe (*Bubo bubo*) bij Den Helder. Dutch Birding Volume 01, no.2-3, blz.061
- Zeilmaker, Rypke** (2004). Duitse oehoe verdringt Hollandse Havik. Bionieuws september 2004.
- Auteur bij mij niet bekend:**

Broedende Oehoe. Vanellus Jaargang 50, no.5, blz.193 --- 1997

Frankrijk beschermd arenden en de oehoe. Het Vogeljaar Jaargang 13, nr.6, blz.576 l'Homme et l'Oiseau, nr.1, 1965